

# 't Seghen Waert

jaargang 36 aflevering 2

juni 2017



uitgave van het  
Historisch Genootschap  
Oud Soetermeer



### **Contact**

Oud Soetermeer, Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer, tel. 079 319 06 83

[www.oudsoetermeer.nl](http://www.oudsoetermeer.nl); [info@oudsoetermeer.nl](mailto:info@oudsoetermeer.nl)

Ledenadministratie en bezorging: [ledenadministratie@oudsoetermeer.nl](mailto:ledenadministratie@oudsoetermeer.nl), tel. 079 331 58 28

### **Dagelijks bestuur**

dhr. B.J. van Eken, [voorzitter@oudsoetermeer.nl](mailto:voorzitter@oudsoetermeer.nl), tel. 06 54346224

dhr. J. de Ruiter, [secretaris@oudsoetermeer.nl](mailto:secretaris@oudsoetermeer.nl), tel. 06 21265975

dhr. P.A. Bekking, [penningmeester@oudsoetermeer.nl](mailto:penningmeester@oudsoetermeer.nl), tel. 079 341 94 90

### **Werkgroepen en commissies**

Activiteitencommissie: [activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl](mailto:activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl), tel. 079 351 70 47

Archeologische Werkgroep: [awz@oudsoetermeer.nl](mailto:awz@oudsoetermeer.nl)

Werkgroep Collectie: [collectie@oudsoetermeer.nl](mailto:collectie@oudsoetermeer.nl)

Commissie Historisch Erfgoed: [che@oudsoetermeer.nl](mailto:che@oudsoetermeer.nl)

Genealogische Werkgroep: [gwz@oudsoetermeer.nl](mailto:gwz@oudsoetermeer.nl)

Leesgroep Lastige Letters: [paleografie@oudsoetermeer.nl](mailto:paleografie@oudsoetermeer.nl)

Filmwerkgroep: [wbbg@oudsoetermeer.nl](mailto:wbbg@oudsoetermeer.nl)

### **Bankrekeningnummers**

Contributie: NL 68 ABNA 06 13 09 20 07

Giften: NL 65 ABNA 06 13 09 83 66

### **Colofon**

Uitgave: Historisch Genootschap Oud Soetermeer; ISSN: 1384-7260

Redactie: P. Drapers, R. Grootveld, J. de Kler, R. Tousain, T. Vermeulen; [redactie@oudsoetermeer.nl](mailto:redactie@oudsoetermeer.nl)

Vormgeving: R. Tousain

Afbeeldingen zijn afkomstig uit de collectie van Oud Soetermeer, tenzij anders vermeld.

Omslag: In de vaart bij Voorweg 178 ligt nog een ouderwets stoepje waar drinkwater werd geput en de was gedaan. Samen met de gemeente heeft onze vereniging hier onlangs een erfgoedbord over gemaakt. (foto Ron Tousain)

## INHOUD

### **De familie Baxmeier in Zoetermeer, manufacturiers en woninginrichters** **2**

*Ronald Grootveld*

Jan Baxmeier trof op de vliering van het huis in Zoetermeer waar hij woonde een eiken kist aan. Er zaten documenten in over zijn grootvader. Daaruit bleek dat zijn overgrootvader Christian Baxmeier in 1861 was genaturaliseerd tot Nederlander en zich rond 1835 al in Zegwaard vestigde. Tot 1968 heeft de familie in Zoetermeer gewoond. De overgrootvader kwam als koopman uit Duitsland en kooptlieden zijn de Baxmeiers altijd gebleven, maar voor het Zoetermeer in die tijd wel heel bijzonder. Hier leest u hoe een Duitse koopman de basis legde voor wat een ‘wereldzaak’ zou worden.

### **Meubelzaak Baxmeier aan de Delftsewallen** **4**

*Botine Koopmans*

De familie Baxmeier was voor Zoetermeerse begrippen een bijzondere familie. Daar past dan ook bij dat zij voor hun meubelhandel aan de Delftsewallen een bijzondere toonzaal lieten neerzetten. De meubels van Baxmeier zijn er tot 1966 verkocht, maar thans staat het al weer enige jaren leeg en wellicht is het gedoemd om te verdwijnen. Dankzij Botine is ‘voor later’ in ieder geval vastgelegd wat er zo bijzonder is aan dit pand, dat de firma Baxmeier liet bouwen als meubeltoonzaal.

### **De oudste school van Zoetermeer staat in Seghwaert** **19**

*Piet Drapers*

Tegenwoordig is er veel te kiezen als een kind voor het eerst naar school moet. Dat is wel eens anders geweest. Tot 1858 was er voor de Zoeter-meerders en Zegwaarders niets te kiezen. Er was maar één school. Daarna kwamen de zogenaamde bijzondere scholen voor het christelijk en katholiek onderwijs. De eerste school van Zoetermeer bestaat nog steeds, is een aantal malen verhuisd en staat nu in Seghwaert en er wordt les gegeven volgens de montessorimethode. Toeval bestaat niet, maar het is toch de vraag of er een montessorischool in Zoetermeer zou zijn geweest als K.P. Janse in 1973 ‘toevallig’ geen wethouder was geworden.

### **Nieuw erfgoedbord Voorwegwetering** **42**

Op 20 mei is alweer het 19e erfgoedbord in Zoetermeer onthuld.

## De familie Baxmeier in Zoetermeer, manufacturiers en woninginrichters

*Ronald Grootveld*



J.C.L. (Christian) Baxmeier (1814-1902), die in 1835 naar Zoetermeer kwam. (Coll. Fam. Baxmeier)

Aan de Delftsewallen in Zoetermeer staat een voor destijdse dorpse begrippen opvallend modern winkelpand, gebouwd voor de Firma Woninginrichting J.C. Baxmeier in 1961. Er zijn plannen om dit gebied te ontwikkelen waarbij het gebouw vermoedelijk zal worden gesloopt. Daarmee verdwijnt een tastbare herinnering aan een familiebedrijf, dat bijna anderhalve eeuw in Zoetermeer actief was. Dit verhaal is geschreven vanuit het perspectief van Johann Conrad (Jan) Baxmeier (1915-2009), die Zoetermeer in 1968 verliet. Met de komst van zijn overgrootvader Christian Baxmeier naar Holland begint de familiegeschiedenis in Zoetermeer-Zegwaard. De familie Baxmeier is zich altijd bewust geweest van haar geschiedenis en de kinderen van Jan bewaren daar ook nog de nodige documenten van.

### *Brabers en bovenlanders*

Vanaf het midden van de 18e eeuw kwamen de bewoners van Brabant en de Duitse landen regelmatig met koopwaar en op zoek naar seizoenswerk naar Holland. Zij werden hier al naar hun herkomst Brabers of bovenlanders genoemd, soms ook hannekemaaiers. De Zoetermeerse families Henneken en Windmeijer zijn van die komaf en ook de Baxmeiers hebben daar hun oorsprong. Elly Baxmeier (in 1997): “De familie stamt uit de omgeving van Rahden, Duitsland. Vast en zeker lieden die een kleine boerderij hadden. In de winter was de hele familie daar te vinden. In het voorjaar trokken de mannen richting Nederland. Zij troffen elkaar op de route naar Enschede en moesten tot daar ongeveer 300 km lopen. Op hun rug een korf met daarin thuis geweven linnen, soms zijden spek en gesneden

houten lepels, spullen die ze verkochten bij de boeren waar ze gras gingen maaien, sloten uitdoen en oogsten. In het najaar verzamelden ze zich weer en ging het richting huis.”

Jan Baxmeier (in 1983): “Op de vliering van de achterzolder van het oude huis in Zoetermeer, vond ik als jongen een kist, die nu nog in de woonkamer van mijn Amsterdamse huis staat. Het is ongetwijfeld het enige meubel, waarmee overgrootvader Baxmeier in 1835 uit Duitsland naar Nederland kwam. Noordduits snijwerk, eiken, sober, goed van vorm. Er zat een (echt) perkament in met zegel uit 1861, dat de verklaring van naturalisatie van Johann Christian Ludwig Baxmeier was. De huwelijksakte uit 1851 was ook daarbij gevoegd. En een Nederlandse vertaling van een uittreksel uit het kerkboek van de Lutherse kerk te Rahden in Noord-Duitsland. Dat heb ik in 1953 opgezocht. Op een boerderij was een tekst van vergulde gotische letters op de houten nokgevel en daarin kwam ook het nummer 91 voor. In een cafeetje werd een stokoude man uit zijn middagslaapje gehaald en hij wist te vertellen dat de boerin van bovengenoemde boerderij als meisjesnaam Baxmeier had, de laatste uit dit geslacht en dat haar vader was gestorven in 1920 uit chagrijn over de verloren eerste wereldoorlog.”

Het gezin van J.C. Baxmeier en G.C. Baxmeier Huijser in 1889 met hun eerste vijf kinderen, haar twee volwassen zoons en zijn vader, de oude Christian Baxmeier, achter Dorpsstraat 39. (Coll. Fam. Baxmeier)



Jan liet nog verder onderzoek doen en suggereerde dat de stamvader van de familie “een Bask zou zijn, die in de Dertigjarige Oorlog (1618-1648) als walvisharpoenier op de Noordelijke IJszee door vermoedelijk Zweedse-Duitse oorlogshandelingen strandde, werd Luthers, huwde een erfdochter van een boerenbedrijf, werkte zich op tot ‘meier’ en werd de Baskische meier.” In ieder geval komt de naam al in 1737 in Wehe onder Rahden voor.

*Overgrootvader Johann Christian Ludwig Baxmeier (1814-1902)*

Christian Baxmeier uit Rahden vestigde zich als twintiger in 1838 in Zegwaart. De registratie is onvolledig dus misschien was hij hier al eerder. De familie houdt 1835 aan. Hij wordt braber of koopman genoemd en woonde op verschillende adressen in de Dorpsstraat, onder andere in 1843 op nummer 132, het huidige pand van het Historisch Genootschap. Dat hij hier werd ingeschreven, wijst er op dat hij zich in Holland vestigde. Er zal nog wel contact met de familie in Hannover zijn geweest maar het halfjaarlijkse heen- en weer reizen deed hij niet meer. Als koopman kwam hij vast ook op de markt in Delft, waar hij mogelijk de twee zusjes Westerman trof, die daar in 1848 vanuit Baccum in Noord Duitsland waren komen wonen. Anna Carolina Friederika sprak hem wel aan en in 1850 trouwden zij in de Lutherse kerk in Delft. Ze gingen samen bij hem aan de Dorpsstraat 58 in Zegwaart wonen en konden er al een dienstbode op nahouden. Hun eerste zoon Johann Conrad werd daar in 1851 geboren en twee maanden later trouwden ze ook voor de wet.

De zaken gingen goed: in 1852 worden de inwoners van Zegwaart aangeslagen voor de plaatselijke belasting. Tweederde van de gezinshoofden had te weinig inkomsten en werd vrijgesteld maar Christian Baxmeier zat in de middenmoot. Als koopman / winkelier hoorde hij bij de kleine middenstand en moest hij bijdragen. Hetzelfde jaar investeerde hij 400 gulden in een stuk grond en een huis bij de Kleine Dobbe en in 1855 kocht hij er nog wat grond bij. Het huis verhuurde hij want hij had grootsere plannen. Nog geen anderhalf jaar na zijn eerste aankoop, in mei 1854, kocht hij het grote pand Dorpsstraat 39 in Zoetermeer van de geneesheer en Rijksveearts Simon van der Vaart voor 3000 gulden. Hij kon zich wat veroorloven want de eerste 1000 gulden betaalde hij contant; de rest moest in maximaal 20 jaar worden afgelost. Het gezin verhuisde naar Zoetermeer waar Dorpsstraat 39 tot 1968 het familiehuis zou blijven

Christian Baxmeier had een winkel en stond te boek als koopman. Uit bewaard gebleven aantekenboekjes blijkt dat ook hij in manufacturen handelde. Hoewel manufacturen feitelijk (in een fabriek) met de hand vervaardigde producten zijn, beperkt het begrip zich meestal tot textielproducten: stoffen, gordijnen, bed-

dengoed en soms ook kleding. Hij verhandelde laken, linnen, katoen en allerlei bedrukte stoffen zoals Fries bont in alle dorpen rondom Zoetermeer-Zegwaard, zelfs tot in Zevenhuizen en Bergschenhoek toe. In de beginjaren komen ook boter, kaas, klompen, spek en koffie in de boekjes voor en handel in schapenwol, waarbij het er op lijkt dat hij “in kompanie met Jakob de Vreede” schapen en lammeren weidde en ze schoor. Op 22 september 1852 noteert hij tevreden: “de schaappewol heft opgebracht aan winst 100.” De goederen konden ook in de winkel voorin het huis worden aangeschaft en werden vervolgens – bij enige omvang - met paard en wagen bezorgd. Achterin woonde het gezin Baxmeier, waar na Johann Conrad nog zeven kinderen geboren zouden worden. Maria Elisabeth (1853-1866) zou slechts 13 jaar worden, zoontje Christiaan (1856-1857) maar één jaar. Van 1854-1859 woonden ook schoonzus Anna Catharina Sophie Westerman en haar man Carl August Diekmann bij de familie. In 1861 voelde Christian Baxmeier zich zo ingeburgerd dat hij de Nederlandse nationaliteit aanvroeg. Die werd hem bij wet van 14 december 1861 verleend. De akte is nog steeds in het bezit van de familie.

De Dorpsstraat rond 1910 met direct links de winkel van Baxmeier op nr. 39.  
(Foto M.J.A. van Leeuwen, Den Haag)





Koperen bruiloft van Willem Verveen en Marie Landheer, 1910. Staand v.l.n.r. broer Arend Verveen met Co Houbolt, het bruidspaar, halfbroer Chris Baxmeier met Pie Fritschy, halfzus Truus Baxmeier; zittend v.l.n.r. halfbroer en -zus Piet en Marie Baxmeier, stiefvader J.C. Baxmeier met moeder G.C. Huijser, halfzus en -broer Anna en Jan Baxmeier; het meisje is de dochter van Arend, het jongetje de zoon van Chris. (Coll. Fam Baxmeier)

Twee maanden later overkwam hem een ernstig ongeluk, wat hij wonder boven wonder overleefde. De Leydse Courant van 10 februari 1862 berichtte over een brand in Leiden waar ook een wagen van Zoetermeer te hulp schoot: “Een der spuitgasten, zekere Baxmeier, onder het rijden op den spuitwagen willende klimmen, had het ongeluk af te glijden en onder een der wielen te geraken, waarvan het noodlottig gevolg was, dat een zijner beenen werd verbrijzeld en ook zijn ribben zwaar werden gekwetst. Oogenblikkelijk aangebrachte geneeskundige hulp mogt niet baten om het been te behouden, daar het eenigen tijd daarna moest worden afgezet. Bewogen met het lot van dien geachten huisvader, heeft men te zijnen behoefte eene collecte gedaan, die te Soetermeer f 262,05 en te Zegwaard ongeveer f 100 opbragt.” Omdat Christian Baxmeier toen de enige volwassen Baxmeier in Zoetermeer was, nemen we aan dat dit hem betrof. Het ongeluk belette hem niet zijn activiteiten voort te zetten.

In 1870 overleed plotseling de moeder van het gezin, Anna Westerman, slechts



45 jaar oud, nog geen jaar na de geboorte van haar dochter Anna Carolina.

Christian Baxmeier bleef achter met Johann van 19 jaar en Dorothea, Hein, Freek, Betje en Antje, die tussen de 1 en 12 jaar oud waren. Antje van 1 jaar oud werd tijdelijk ondergebracht bij haar tante Diekmann in Zegwaart. In de loop der jaren deden alle kinderen belijdenis in de Lutherse kerk in Delft, opvallend omdat Zoetermeer officieel onder de Lutherse kerk in Den Haag viel. Toen Johann in 1880 trouwde, kwam zijn vrouw met haar twee zoons uit een eerder huwelijk ook in het familiehuis wonen. Dat gezin breidde zich echter snel uit en daarom verhuisde vader Christian in 1886 met zijn vier kinderen naar de overkant van de Dorpsstraat, waar hij op nummer 32 een huis huurde. Daar overleed in 1892 zijn oudste dochter Dorothea “na een langdurig en smartelijk lijden”, nog geen 34 jaar oud. De overlijdensadvertentie werd onder andere geplaatst in Het Nieuws van den Dag, De Standaard, Rotterdamsch Nieuwsblad en de Nieuwe Brielsche Courant, een teken dat de clientèle van Baxmeier zich toen al over een groot gebied uitstreckte. Christian deed de zaak over aan zijn oudste zoon Johann Conrad en verkocht hem in 1900 het familiehuis annex winkel. Christian Baxmeier overleed op 6 april 1902, bijna 88 jaar oud.



**Heeren- en Jongens-Confectie.**

Eigen Atelier ter vervaardiging van  
**Heeren- en Dameskleeding**  
**naar maat.**

Steeds voorradig ruim assortiment Stoffen.

UITGEBREIDE SORTEERING IN  
-: **TAPIJTEN, KARPETTEN,** -:  
**LINOLEUMS en INLAIDS.**

Axminster Karpetten met bijpassende randen.

Peluche Wollen en Waschechte Tafelkleeden  
-: Koperen en Houten Raamgarnituren. -:  
**Salon-, Huis- en Slaapkamermeubelen,**  
**Ziekenstoelen.**

**Spiraalmatrassen in alle systemen.**  
**Kapokmatrassen, Dekens.**

Overstoppen van Bedden geschiedt gratis.

Prima qualiteit Linoleum en Meubelwas.

Op de achterkant van de facturen gaf de firma Baxmeier het assortiment weer, 1921.

#### *Grootvader Johann Conrad Baxmeier (1851-1920)*

Christians' oudste zoon, Johann Conrad, was net zo'n zakenman als zijn vader. Aanvankelijk zal hij samen met zijn vader de manufacturenzaak hebben gedreven. In 1880 'deed hij een goed huwelijk' zoals dat toen heette. De 30-jarige weduwe Geertruida Cornelia (Truus) Huijser uit Zoetermeer kwam uit een bemiddelde familie. Zij bracht bij haar huwelijk behalve haar twee zoons Arend en Willem Verveen ook 17.000 gulden in, zo zouden de erfgenamen later verklaren.

Haar kleindochter Truus Mendel-Baxmeier herinnerde zich (in 1983): “Je weet wel dat de vader van oom Willem en oom Arend krankzinnig is geworden. Die ziekte, als ik het zo mag noemen, was met de geboorte niet aanwezig, althans niet

zichtbaar. Dus dat huwelijk was normaal. Die vader is [in 1879 in Delft] in een gesticht gestorven. Oom Arend en oom Willem, 8 en 6 jaar oud, waren op school. De bovenmeester kwam de klas binnen en zei: Willem en Arend kom mee. En in de gang werd hen verteld dat hun vader was gestorven. Later is hun moeder met onze grootvader getrouwd. Oom Willem zei dat er nooit enig onderscheid is gemaakt tussen hen en de 6 kinderen die er toen nog kwamen. Zij zijn later bij oom Cornelis Huijser in de leer gekomen. Die oom had twee zaken in de Passage in Den Haag waar glas, kristal, porselein en aardewerk werd verkocht.” Johann en



**Jacobean-Kamer**

In  
zeer fraaie uitvoering.  
Slavonisch eiken.  
Old finish.  
Fraai torswerk.  
Bekleding Velours-  
antiek, los rugkussen.

==

Gekochte meubelen  
worden gratis opge-  
slagen tot tijd van  
levering.

==

Steeds een fraaie  
sorteering  
L I N O L E U M S,  
TAPIJTEN EN  
GORDIJNEN.  
in voorraad.

De linker etalage aan de Dorpsstraat tussen 1925-1930 ingericht in “Jacobean” stijl.  
(Coll. Fam. Baxmeier)

Truus woonden met zijn vader en de rest van Johans’ broers en zussen in het huis Dorpsstraat 39. Zij kregen acht kinderen, waarvan er twee jong overleden. De andere zes, drie meisjes en drie jongens, groeiden op in Zoetermeer maar zouden op zoon Pieter na, later allemaal elders gaan wonen.

Hun oudste zoon kreeg nog de namen van zijn grootvader: Johann Christian Ludwig. De tweede heette Pieter, naar zijn grootvader van moederszijde. Bij de jongste zoon schudde Johann Conrad, zelf nog Evangelisch Luthers, de Duitse wortels van zich af: de jongen zou Johan Conrad heten, met één n. Alle kinderen werden Nederlands Hervormd opgevoed.

Vanaf 1898 begeeft Johann zich op de onroerend goedmarkt. Hij investeert in een blok van vier huisjes aan de Zegwaartseweg, later nummers 74-80, dat hij verhuurt. Ook koopt hij het woonhuis Dorpsstraat 50 voor de verhuur en in 1900 neemt

hij de winkel met het woonhuis en het huis met grond aan de Kleine Dobbe over van zijn vader en zijn vier broers en zussen voor 7685 gulden à contant. Op de grond aan de Kleine Dobbe laat hij in 1903 door aannemer Johan Bouman zes huisjes bouwen, later Molenweg (Stationsstraat) 32-42.

Enkele jaren later, in 1913, investeert hij in het enorme stenen tasgebouw met woning achter Akkerlust aan de Vlamingstraat. Hij laat hier nog drie huizen bouwen maar doet het geheel een paar jaar later over aan de familie Brinkers. Ook de winkel aan de Dorpsstraat 39 wordt vernieuwd en krijgt in 1900 over de



Op onze  
Monsterkamers  
hebben wij steeds een  
ruim assortiment  
gereed staan en kan  
dit, zoowel wat een-  
voudige als fraaie  
meubelen betreft, Uw  
keus gemakkelijk  
maken.

==

INDIEN  
U in deze catalogus  
geen belang stelt, ver-  
zoeke dan beleefd  
doorzending naar een  
Uwer kennissen.

Op de tweede verdieping van Dorpsstraat 39 was rond 1930 een keur aan meubilair uitgesteld. (Coll. Fam. Baxmeier)

volle breedte etalageramen. Jan Baxmeier daarover: “Deze was stellig voor een boerendorp zeer geavanceerd.”

De manufacturenhandel groeide en bloeide en de zoons Pieter en Jan zullen rond die tijd al wel bij de handel betrokken zijn, in tegenstelling, vreemd genoeg, tot hun ooms aan de overkant van de straat. Daar woonden op nummer 32 oom Freek en oom Hein met de tantes Betje en Antje. Freek en Hein waren ook manufacturer en Hein kocht in 1903, uit de erfenis van zijn vader, zelfs een dubbel pandje aan de Dorpsstraat 192-194 dat hij verhuurde. Bij de aankoop bedong de vorige eigenaar, de 70 jaar oude kleermaker Jan Moleman, dat de koopprijs van 1500,- moest worden voldaan in een wekelijkse lijfrente van vijf gulden tot 1 april 1918 of eerder overlijden. Als Jan ouder dan 76 jaar zou worden, had Hein pech!

In deze beginjaren van de 20e eeuw vliegen ook de kinderen uit. Maria en Truus, die drogist werd, komen uiteindelijk in Den Haag en Rijswijk terecht. De oudste zoon Christian (J.C.L.) vertrekt als handelsreiziger al in 1899 naar Tiel en vestigt zich met zijn vrouw via Amsterdam en Sloten in de jaren (19)30 in Lichtenvoorde. De zoons Jan en Piet blijven aanvankelijk in Zoetermeer. In 1909 deed Johann Conrad een poging voor de Antirevolutionaire kiesvereniging te worden gekozen in de Zoetermeerse gemeenteraad. Hij haalde de zetel niet en ging een jaar later met zijn vrouw rentenieren in Den Haag. Hun dochter Anna ging met hen mee. Zij zou na 18 jaren verloving, in 1934, alsnog trouwen met Dirk Verveen, een achterneef van de eerste man van haar moeder. Johann Conrad had zijn zaken goed op orde. Toen zijn vrouw in 1915 overleed, werd een uitgebreide beschrijving van de nalatenschap gemaakt ten behoeve van hem, hun zes kinderen en haar twee zoons uit haar eerste huwelijk. Het huizenbezit was al aanzienlijk. Daarnaast had Johann Conrad ook nog voor meer dan 20.000 gulden vorderingen op zijn broers en zussen en zijn kinderen. Daar tegenover stonden wel twee hypotheeken op de huizen aan de Dorpsstraat en de Molenweg. Al met al bedroeg de te verdelen waarde van de erfenis van Truus Baxmeier-Huijser zo'n 35.000 gulden. Haar weduwnaar kreeg alle bezittingen toebedeeld en beloofde de kinderen-erfgenamen

Mevrouw S. Koole-Gräper en mevrouw P. Baxmeier-Breugem (rechts) op een bazar voor het Groene Kruis, 1928.



elk 2750 gulden te betalen. Hij zou in 1920 in Den Haag overlijden en naast zijn vrouw bij de Oude Kerk in Zoetermeer worden begraven. Jan Baxmeier (in 1983) daarover: “Hoe je in Den Haag kwam om naar het ziekenhuis te gaan, waar opa lag, weet ik wel: met de (stoom)trein, 1ste klas met rood pluche. De begrafenis van opa zit ook zo in mijn geheugen: die lijkkoets en de paarden; het gereed maken van de grote kamer achter beneden; het moment na de begrafenis, dat de hele familie naar buiten kwam in de tuin.”

#### *Vader Pieter Baxmeier (1885-1957)*

Piet Baxmeier draaide als jongen al mee in de zaak en nam hem omstreeks 1917 formeel van zijn vader over. Hij trouwde in 1914 met Pie Breugem uit Bergschenhoek en samen kregen zij tussen 1915 en 1926 vier kinderen: Jan, Jannie, Henk en Truus. In hun trouwjaar werd ook het familiehuis ingrijpend verbouwd. Het gehele voorste gedeelte werd gesloopt en vervangen door een hoog pand met beneden winkel en boven woning. Alleen de winkelpui bleef behouden. Het woongedeelte, waar Piet ging wonen, kon worden bereikt via een trap aan de buitenkant en kreeg een eigen huisnummer: 37. Het achterste deel van het oude pand bleef gehandhaafd. Daar woonde het gezin van broer Jan met zijn vrouw Wijnanda Lekkerkerker en hun dochtertje Truus. Zij trouwden in 1915 en zouden later nog een dochter, Anna, krijgen.

Neef en nicht Jan en Truus Baxmeier, in 1920 vijf en vier jaar oud, correspondeerden in 1983 over hun jeugd: Jan: “Jullie verhuisden per schuit. Ik wist toen trouwens helemaal niet dat jullie vertrokken. Gek dat je zoiets zestig jaar later hoort. Het uiteengaan van de twee families [1920] was voor jou nog ingrijpender dan voor mij. Tenslotte bleef ik, waar ik al woonde, alleen nu beneden i.p.v. de eerste etage.” Truus: “Mijn vader en moeder zijn uit Zoetermeer weggegaan omdat mijn vader niet meer kon werken, zo overwerkt was hij. Na veel getob zei de huisarts (waarschijnlijk de oude dokter Palte): ‘je moet weg gaan van hier en lang, heel lang niets doen.’ Je begrijpt wel dat dit zowel voor jouw vader als voor mijn vader een ramp was. Maar er zat niets anders op. Maar waar naar toe? Opoe bracht uitkomst. Die mensen aan wie ze het huis [Oud Raadwijk te Zoeterwoude] verhuurd had gingen er uit en zodoende hadden wij een onderkomen. Mijn vader heeft jaren niets gedaan, de dokter was kind aan huis.” Later bekwaamde Jan Baxmeier zich als boekhouder-accountant en in 1930 richtte hij met de meubelfabrikant G. van der Loo uit Waddinxveen de NV Handelsvereniging Baxmeier en Van der Loo op. In de Haagse Nieuwe Molstraat, later aan de Laan van Meerdervoort, hadden zij een succesvolle meubelgroothandel en showroom. Het Vaderland berichtte op 12-10-1935 over de net geopende showroom: “Wie van antieke meubelen houdt en ook gaarne zijn interieur volgens een stijl uit vroeger tijdperken wil inrichten,

vindt nergens in ons land een betere gelegenheid. (...) Men kan er naast fraaie gobelins uit Parijs en een weelde aan Perzische tapijten, de meubelkunst bewonderen, zooals wij hier nog steeds door vakmensen, die ware artisten zijn op hun gebied, wordt bedreven". Vooral veel snij- en beeldhouwwerk was toegepast maar de prijzen waren er dan ook naar: "men moet zich nog verbazen dat menig meubel niet meer kost dan waarvoor het hier is geprijsd". Truus Baxmeier (in 1983) over die tijd: "Op een dag zei hij tegen ons: 'moeder en ik gaan naar België' (vader vond altijd dat een vrouw meer zag aan een meubel). Dat is het geheim van de voorsprong die mijn vader gehad heeft boven de andere meubelzaken. Vooral na de devaluatie van de Belgische frank was het enorm wat er bij ons werd opgekocht. Vader ging dan 's morgens om 6 uur met een grote verhuiswagen naar België. In al zijn zakken (zijn pakken werden altijd gemaakt met 17 zakken) geld, zo van de bank natuurlijk. 's Nachts om 1 uur waren ze dan weer thuis met een wagen vol mooie meubeltjes, vooral kastjes, stoelen en tafels. Mijn vader die intussen een goede bekende in Mechelen was, werd daar feestelijk onthaald en na afloop van de transactie werd er steevast champagne gedronken." Toen Jan 65 werd, stopte de zaak. Hij overleed in 1957.

Piet Baxmeier in Zoetermeer was minder commercieel aangelegd dan zijn vader en grootvader. In 1913 richtte hij met enkele geldschieters, twee timmerlieden en een metselaar de NV De Tijdgeest op, een aannemerij en timmerzaak. Deelnemers waren onder anderen de burgemeester en directeur Noordam van de Centrale fabriek van melkproducten. Gemeenteontvanger Tanis en gemeenteopzichter Van Kampen waren commissaris. De onderneming werd in 1915 al weer ontbonden, waarschijnlijk als gevolg van de door de wereldoorlog vastlopende economie. Enkele jaren later koopt hij samen met zijn broer Johan Conrad van slager Knijnenburg een terrein met een loods en een woonhuis achter Dorpsstraat 17. De loods diende als timmerwerkplaats en zagerij, het huis werd verhuurd. Langs de slagerij werd recht van overpad vastgelegd om aan de Dorpsstraat te kunnen komen. De breedte van 2.20 meter die werd afgesproken, bleek later wel erg smal voor een vrachtwagen, hetgeen tot enige onmin met buurman Pieterse leidde, die de andere helft van de poort bezat. Op het terrein kwam een houten huis te staan, dat Piet op de kop had getikt bij de landbouwtentoonstelling die in 1921 in Zegwaart werd gehouden.

Zoon Jan (in 1983): "In de berucht slechte dertiger jaren heb ik veel zorgen gehad, want mijn vader bleek tot zijn nek in de schulden te zitten. Al op mijn twintigste nam ik in feite de bedrijfsleiding over en saneerde toen. In elk geval kreeg ik de zaak in Zoetermeer er in vrij korte tijd bovenop, zeer tot genoegen van mijn moeder, die daarna nooit meer kwaaltjes en ziektes had." Vader Piet was beter thuis en actief in het maatschappelijk verkeer in Zoetermeer. In de jaren



Piet Baxmeier zit in het midden van het bestuur van de christelijke school bij de opening van het gebouw in 1931. Staand burgemeester Middelberg (links) en het onderwijzend personeel.

(19)20 en (19)30 was hij onder andere lid van de huurcommissie, die vanuit de overheid toezicht hield op billijke huurprijzen, lid van de commissie feestviering ter gelegenheid van de landbouwten-toonstelling 1921, lid van de commissie van ontvangst voor de nieuwe burgemeester in 1931 en voorzitter van het bestuur van de christelijke school. Kerkelijk was hij betrokken als ouderling en kerkvoogd van de Hervormde gemeente. Op politiek vlak volgde hij zijn vader, met meer succes. Zijn 20 jaar durende voorzitterschap van de plaatselijke afdeling van de Christelijk Historische Unie, tot 1939, leverde hem in 1919 een zetel in de gemeenteraad van Zoetermeer op, die hij vier jaar zou bezetten. Hij wordt in de raadsverslagen regelmatig geciteerd, onder andere in april 1923 als hij een genomen besluit tot elektrische verlichting van de Voorweg (waar hij niet bij was) als te snel besloten oordeelde. Over de drinkwatervoorziening steggelde de raad immers al jaren? De burgemeester merkte op dat het qua kosten nu moet worden aangelegd en voorts: “dat het bekend is dat hij de zaken zo kalm mogelijk wil behandelen. Men verwijt mij wel eens dat ik de zaken te kalm behandel. Ik vind het vreemd dat er nu gezegd is dat er te vlug is afgewikkeld geworden. Dit is evenwel niet het geval. De ingezetenen wenschten licht.” De burgemeester wees voorts op de 10.000 gulden belasting die van de heer Stokvis zou worden ontvangen. Door deze onverwachte

meevaller kon de aanleg bijna geheel worden betaald. Baxmeier volhardde in zijn standpunt maar het besluit werd niet teruggedraaid.

Aan de overkant van de Dorpsstraat woonden, tot ze in 1923 verhuisden naar het in 1903 door Hein Baxmeier gekochte pandje Dorpsstraat 192, de (oud)ooms en -tantes. Jan Baxmeier (in 1983) daarover: “Mijn herinnering aan de oud-ooms en -tantes, kortweg de “overkant” genoemd door de familie, staat niet op zo’n verheugende manier in mijn geheugen gegrift. Het was een inrieste zaak. Van het behoorlijk aanvaardbare huis tegenover ons gezamenlijk geboortehuis moesten ze van armoe verhuizen naar een akelige woning in het Lagereinde, de andere kant van het dorp. Een zonloze woning, waar ze altijd zaten in een zonloze kamer met een raam in een smalle poort. Elke zondag moest ik er met mijn vader heen. Pas veel later heb ik begrepen waarvoor ik deze bezoeken moest brengen. De oud-ooms en -tantes werden geacht rijk te zijn en de erfenis lokte, zeker voor mijn vader, die gebukt ging onder de tegenslagen. Oom Freek deed de zaken bij Brielle en oom Hein was een eenzame man. Van zijn werkterrein weet ik niet veel. Hij reisde naar de omgeving van Woerden, Kamerik en dergelijke, maar niet met paard en wagen. Waarschijnlijk met de trein naar Woerden en dan lopend met stok over de schouder en ‘pak’ daaraan. Deze man leerde mij literatuur van klasse appreciëren. De Nederlandse tachtigers en in het Nederlands vertaalde beroemde boeken, Dickens enzovoorts. Ik heb wat afgelezen. Later kwamen daar Russen bij: Tolstoi enzovoorts. Toen oom Freek – na tante Bets en oom Hein – in 1934 overleed, was ik al oud genoeg om er ogenblikkelijk bij betrokken te worden. Er was geen cent in huis, zelfs niet voor de begrafenis. Boekhouden was mijn lust en mijn leven en al snel zat ik met de boeken van oom Freek voor me en ontdekte dat hij – voor die tijd – aanmerkelijke vorderingen had op klanten in



Jan Baxmeier ontwierp rond 1938 zijn eerste bankje.  
(Foto A. Dingjan, Den Haag;  
coll. Fam. Baxmeier)



het 'Overmaas', dit is Voorne-Putten, waar hij vanaf ongeveer 1885 werkte. Mijn vader ging er heen, bleef dagen weg en kwam enthousiast terug met nogal wat geld.

We besloten toen daar onze goede naam, die oom Freek had gekweekt, te benutten en zijn daar intensief gaan werken, wat een voortreffelijke greep bleek te zijn. De oude vorderingen werden geïnd en de opbrengst was genoeg om tante Antje tot haar dood in 1947 daarvan eenvoudig te doen leven. In haar simpele nalatenschap bevonden zich voor een zeer groot bedrag waardeloze Russische effecten van spoorwegen. Zo ontdekte ik waardoor ze arm waren geworden.”



Folder met het door Jan Baxmeier al voor 1940 ontworpen logo voor de firma. (Coll. Fam. Baxmeier)

Het blad De Standaard, overduidelijk gesponsord door de winkeliers, gaf in 1935 een ronkende beschrijving van de zaak en interviewde naar we aannemen Piet Baxmeier: “Ten zeerste verwonderd waren we, tusschen de vele dorpswinkels van Zoetermeer een meubileringszaak als de in 1835 opgerichte firma voor Woninginrichting J.C. Baxmeier aan te treffen (...). Ruime modelkamers met een keuze in moderne meubelen (...). Zelfs de nieuwste uitingen der meubelkunst, in staal en glas, waren vertegenwoordigd. Dikwijls in exclusieve modellen, smaakvol naar voren gebracht in een passende omgeving van wandbekleedingen, gordijnen en tapijten. Het kenmerkende was, dat alle meubelen die wij zagen, behoorden tot één klasse. Noch het cliché-product der massa-fabricatie, evenmin het kostbare stuk, dat de enkeling zich veroorlooven kan, was vertegenwoordigd. ‘Maar hoe is het mogelijk, een dergelijke opzet op het platte land’, vroegen wij den eigenaar. ‘Een opzet is dit nu bepaald niet’, vertelde deze ons. ‘De zaak bestaat precies 100 jaar. Groei, maar vooral vernieuwing, heeft het gemaakt tot wat het nu is’. Nu behoeft men geen zakenman te zijn om te beseffen, hoe moeilijk het is, een eeuw lang zich in een zaak steeds aan te passen en de gewijzigde omstandigheden voor oogen te houden. ‘Maar, ging de eigenaar voort, waar de zaak vooral op drijft dat is aanbeveling. Wij leveren door geheel Nederland zonder een grootsch opgezette reclame. Hier hebt U een pak tevre-denheidsbetuigingen uit alle provincies, van families, waarvan enkele tot in drie geslachten’. De zeer vele relaties in Rotterdam en Den Haag troffen ons. ‘In vroeger tijd met paard en wagen, nu met een viertal auto’s, wordt gezorgd dat de bediening der klanten niets ten achter staat bij die van een zaak in de stad’, zoo vertelde ons den eigenaar verder. ‘Met de auto ge- haald, is het paar, dat zich voor hun huwelijk een installatie komt koopen, voor

een dag onze gast. Rustig worden de zaken besproken en meubelen en stoffeering uitgezocht. Dit kan nooit anders dan de inrichting ten goede komen'. Een groote, luxe meubelwagen voor de deur bevestigde ons nogmaals, de vooruit-streevende ideeën der fa. Baxmeier."

In een catalogus uit die tijd meldt Baxmeier: "Toen wij voor eenige jaren besloten de zaak te verbouwen om de meubelafdeeling belangrijk uit te breiden, begrepen wij, dat nieuwe klanten alléén naar Zoetermeer, een klein dorp, zouden komen indien ons adres door familie of kennissen nadrukkelijk werd aanbevolen."



"De heerlijke veering van dit stalen meubel is een genot op zichzelf"; aanprijzing in een catalogus ca. 1946. (Coll. Fam. Baxmeier)

Na fraaie foto's van complete interieurs volgen 30 gedrukte aanbevelingen, die bol staan van de tevredenheid, vak-kundigheid en genoeg. C. Hagoort, landbouwer te Waarder, gaf zelfs een tip: "Wend U eens tot de fam. K., dochters uit dat gezin hebben bij een bezoek mijn meubelen gezien. Wellicht kunt u tot zaken komen."

Het hoofd van de Hervormde school in Oude Lede, Pijnacker, was blij met de schitterende aflevering. Risseeuw te Nieuwenhoorn deed al 40 jaar zaken met de firma. De salon van landbouwer A. Gille te Benschop is en blijft prachtig en ook A.J.J. van Well was zeer tevreden met de aankleding van zijn hotel De Gouden Leeuw in Zoetermeer. En zo gaat het nog even door...

Het lijkt er op dat Piet Baxmeier al vroeg de zaken voor een groot deel aan zijn zoon overliet. In 1957 liet hij het huis aan Jan en zijn inmiddels gestichte gezin en verhuisde met zijn vrouw en hun twee dochters naar Den Haag. De dochters hadden het huis van hun tante Anna aan de Van Imhoffstraat 8, nog gebouwd in opdracht van grootvader Johann Conrad, geërfd en daar gingen ze wonen. Piet overleed daar in 1957, zijn vrouw Nel in 1972. Beiden werden begraven bij de Oude Kerk in Zoetermeer.

*Jan Baxmeier (1915-2009)*

Al op jonge leeftijd werd Jan Baxmeier, de oudste in het gezin, betrokken bij de zaken. Hierboven verhaalt hij over zijn voorliefde voor boekhouden maar hij had ook esthetische zin. Zijn broer Henk studeerde na de HBS elektrotechniek maar Jan schreef zich in aan de Academie voor beeldende kunsten in Den Haag. Daar was in 1929 een cursus Reclametekenen en Meubelconstructie' gestart, later de afdeling Typografische Vormgeving en Binnenhuis. Daar leerde hij van gerenommeerde docenten de fijne kneepjes van het vormgeven en ontwerpen. Al voor 1936 ontwierp hij zijn eerste meubels en vermoedelijk heeft hij ook de hand gehad in het uitgeven van catalogi door het bedrijf, die in de jaren (19)30 beginnen te verschijnen. Eén ervan was ontworpen en gedrukt door Drukkerij Baxmeier en Zoon te Amsterdam, vermoedelijk het bedrijf van zijn oom J.C.L. Baxmeier die in 1899 uit Zoetermeer was vertrokken. "Woninginrichting J.C. Baxmeier gevestigd 1835" zo ging de zaak voortaan door het leven. De voorletters van Jan en zijn grootvader waren dezelfde... Even voor 1940 ontwierp hij een nieuw beeldmerk voor het bedrijf en een strakke folder: "Het is geen kunst een huis te installeren, maar het is wel een kunst dit smaakvol te doen en een eigen sfeer te scheppen. Bij de bouw van een woning heeft men een architect nodig; bij het inrichten is vakkundige voorlichting even noodzakelijk." Zo prees hij het 100-jarige familiebedrijf en zijn eigen kwaliteiten aan.



Binnenhuisarchitect J.C.  
(Jan) Baxmeier (1915-2009).  
(Coll. Fam. Baxmeier)

Behalve het oppakken van de zaken op Voorne-Putten, bewoog Jan Baxmeier zijn vader dus ook tot het inslaan van een meer moderne richting. Elly Baxmeier (in 1997): "Doordat Jan een opleiding volgde tot binnenhuisarchitect werd de nadruk verlegd van manufacturen en oud-hollandse meubelen naar moderne stijlmeubelen." In 1936 won Jan een prijs van de vereniging Quellinus in Amsterdam voor zijn ontwerp van een opvouwbare kathedraal, aldus de Leidsche Courant. In die zelfde jaren (19)30 adverteerde Woninginrichting Baxmeier 'opgericht 1835' voorzichtig over het hergebruik van stoffering in een toekomstige woning. Zij gaven daar graag advies bij "Eenige uren praten en U is van de geheele zorg van de verhuizing af" De "uitgebreide collectie in het betere genre" zou voor volledig nieuwe inrichting van pas komen. Zoals Elly Baxmeier het verwoordde: "Wat bleef was het oude concept: in één dag kon je door Van Haalen of Hein [de vertegenwoordigers] worden opgehaald en kon je je hele inrichting kiezen."

De zaken floreerden in die tijd. Jan Baxmeier (in 1983): “Wel was het bitter dat juist toen het prettig werken werd, de oorlog uitbrak en in vijf jaar het opgebouwde weer teloor ging. Het was niet eens 1945 maar wel 1947 voor we weer behoorlijk aan de gang konden. Als familie kwamen we er goed door.” In april 1940 verloofde Jan zich met Co Verheul uit Bleiswijk en in 1942 trouwden ze. Hun eerste dochter Elly werd nog in de oorlog geboren, daarna volgden nog een dochter Mary en een zoon Piet. In de gids bij de bevrijdingsfeesten in Zoetermeer 1945 adverteerden ze: “Wij repareren en vermaken voor U alle soorten meubelen, vloerbedekking en gordijnen. Voorlopig mogen meubelen en stoffeering alleen aan oorlogsslachtoffers geleverd worden, dus komt vrijwel niemand in Zoetermeer hiervoor in aanmerking. Wij hopen, dat wij spoedig weer in de gelegenheid zullen zijn om U als vanouds te bedienen.”

De Zoetermeeders kochten toch al niet substantieel bij Baxmeier. De handel zat in de inrichting van (vaak) pastorieën op de Zuid-Hollandse eilanden en bij meer gefortuneerde klanten in de steden. Zoon Piet herinnert zich: “Mijn vader had een concept bedacht om de inrichting van een pastorie in één dag aan de klant voor te leggen en te verkopen. De standaard prijs voor de inrichting schommelde voor de oorlog zo rond de 1800 gulden. Hoe hoger je in het pand kwam, des te eenvoudiger de materialen. Ik kan me dat ook nog wel herinneren als ik een

paar dagen met de stoffeerdere op pad mocht in de schoolvakanties. Vader was ook geabonneerd op een kerkelijk blad waarin stond welke dominee waar was beroepen en speelde daar dan handig op in. Door mond op mond reclame hebben wij zelfs een keer een pastorie op Texel kunnen inrichten. In Zoetermeer verkochten we eigenlijk niet, alleen aan dokter Vegt, die in 1959 een modern huis aan de Julianalaan liet bouwen. Wij waren de enige midden-



Opening van de landbouwhuishoudschool De Dobbe in 1952. V.l.n.r. de vrouw van de minister, H.J. Mansholt-Verheul, presidente J. Baxmeier-Verheul, directeur G.J. Dorst en bestuurslid J. Janse.

standers die min of meer tot de notabelen van het dorp werden gerekend, voor wat het waard was!” Jan en Co Baxmeier begaven zich wel in het sociale leven in Zoetermeer, zij het met enige terughoudendheid. Jan was enkele jaren voorzitter van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer en zijn vrouw was jarenlang presidente van de Bond van Plattelandsvrouwen. Ook was zij presidente van de commissie van toezicht op de landbouwhuishoudschool aan de Meidoornlaan.

Jan Baxmeier ergerde zich al jaren aan de onpraktische situatie rondom het woonhuis, de winkel en de werkplaats en wilde bovendien de zaak uitbreiden. Ook financieel stelde hij orde op zaken. Rond 1950 werden de gezamenlijke bezittingen van zijn vader en diens broer Johan Conrad uit Den Haag ondergebracht in de Firma Woninginrichting J.C. Baxmeier. Jan en zijn vader Piet werden firmanten, dus broer/oom Johan zal toen zijn uitgekocht. In hoofdzaak bestonden de eigendommen van de firma bij de oprichting uit het familiehuis aan de Dorpsstraat 37-39 met een diepe tuin, uitlopend op een sloot. Een paar huizen verderop, achter Dorpsstraat 17, lag het terrein met de werkplaats en enkele huizen met een smal overpad



Aanbod van woninginrichting in de showroom aan de Delftsewallen rond 1965. (Coll. Fam. Baxmeier)

naar de Dorpsstraat, aan het einde eveneens uitlopend op de sloot. Allereerst kocht Jan een stuk grond van zijn buurman slager Van den Berg en liet daar een nieuwe toonzaal bouwen die op 28 juli 1952 werd geopend. Zoon Piet: “Je kon er alleen via onze tuin komen. De klanten werden nog opgehaald en een hele dag onderhouden. Aan de hoeveelheid aangedragen eten en drinken kon je zien of er veel verkocht zou worden.” De klanten op Voorne-Putten werden intussen ook niet vergeten. In de Nieuwe Brielsche Courant adverteerde Baxmeier op 17 februari 1953, twee weken na de watersnoodramp: “Wij zijn er in geslaagd, beslag te leggen op een drooginstallatie van behoorlijke capaciteit en proeven hebben aangetoond, dat de ogenschijnlijk waardeloze meubelen en tapijten, na bovenstaande behandeling, nog door ons personeel in goede staat te krijgen zijn. Hoewel onze vaste relaties voorrang hebben, zullen anderen daarvan ook wel kunnen profiteren.” Dit werk zal in de timmerwerkplaats hebben plaatsgevonden, waar Koos Doesburg in die tijd meubels maakte of aanpaste.

Via verschillende grondtransacties met de buren en de gemeente Zoetermeer lukte het Jan Baxmeier om de sloot en bij elkaar een flink stuk grond te kopen. Zo konden het woonhuis, de werkplaats en de toonzaal voortaan vanaf de Delftsewallen makkelijk worden bereikt. Enkele huizen werden gesloopt en eind 1961 verrees aan de Delftsewallen 25 een gloednieuw pand met enorme etalageruiten, waarin de modernste meubels konden worden getoond. De firma schudde de oude veren af. Het familiehuis aan de Dorpsstraat werd verkocht aan boekhandelaar Ribberink en het gezin Baxmeier ging boven de oude toonzaal wonen. Eind september 1961 was er verbouwingsopruiming:

“Ons nieuwe bedrijfspand is bijna gereed. We hebben het al goeddeels betrokken en willen nu nog een opruiming houden (...). De hiervoor in aanmerking komende meubelen zult U kunnen vinden op de 1e etage van ons oude gebouw, stenen trap op, rechts van de etalages, dus Dorpsstraat no. 37. De vloerbedekking, gordijnen enz. zijn te vinden, als u door de poort loopt tussen de panden Dorpsstraat 39 en 41 (...). Wanneer u iets goeds wilt kopen tegen bijzonder lage prijzen, moet u niet verzuimen te komen. (...). Verkoop uitsluitend à contant.”

Op de één of andere manier was Jan Baxmeier toch niet gelukkig met het nieuwe pand. Misschien omdat, zoals hij in 1983 schreef, “Het werkelijk produceren trok mij al jong en ik zou die kant wel zijn opgegaan, als de oorlog er niet tussen was gekomen.” Meer een ontwerper dan een handelaar toch? Net vijf jaar na de opening verkocht hij de panden aan een belegger voor een fors rond bedrag. Zoon Piet: “In die uitgroei van Zoetermeer had hij geen zin meer. De koopsom kwam contant op tafel en mijn vader zei: ‘loop jij eens even mee’. Samen brachten we toen de koffer met geld door het park naar de bank aan de Stationsstraat.” Jan en zijn vrouw verhuisden naar de Leidsegracht in Amsterdam, waar zij beiden op hoge leeftijd overleden.

### *Bronnen*

Elly, Mary en Piet Baxmeier stelden in ruime mate documenten en informatie over de familie beschikbaar, waarvoor dank!

Baxmeier, Elly: Dorpsstraat 39, Zoetermeer (1997)

Registers burgerlijke stand, notariële akten en bevolkingsregister Zoetermeer-Zegwaard ([www.allezoetermeeders.nl](http://www.allezoetermeeders.nl))

Lidmatenregister Evangelisch Lutherse gemeente Delft ([www.erfgoeddelft.nl](http://www.erfgoeddelft.nl))

Krantenartikelen en advertenties ([www.delpher.nl](http://www.delpher.nl), [www.streekarchiefvr.nl](http://www.streekarchiefvr.nl))



Catalogus uit 1964 met een ruim en modern interieur. (Coll. Fam. Baxmeier)

## Van de voorzitter

Op donderdag 4 mei waren we aanwezig bij het monument in het Wilhelminapark en herdachten de slachtoffers van geweld, met name in '40/'45, maar ook bij brandhaarden na de Tweede Wereldoorlog waar Nederlanders bij betrokken waren.

Burgemeester Aptroot hield een toespraak. Vrijheid is niet vanzelfsprekend. Veel mensen in de wereld kennen onze vrijheid niet in hun eigen situatie en leven dagelijks met angsten en onvrijheid. Het recht op vrije meningsuiting en het recht om anders te zijn op welk gebied dan ook moeten wij koesteren en uitdragen.

Op 4 mei kijken we terug. Het is een vorm van historie met een actuele betekenis. Het Historisch Genootschap Oud Soetermeer heeft als kerntaak om onze historie onder de aandacht te brengen van alle Zoetermeeders. Onze plaatselijke historie is zichtbaar in de vele monumenten, in de wegen en waterwegen naar omliggende steden, in het oude dorpscentrum en dus ook in onze boeken, tijdschriften, foto's, films en vele historische documenten.

De vele werkgroepen die het HGOS telt, dragen op hun eigen wijze uit, dat historie er toe doet. Het leert ons, dat onze voorouders offers gebracht hebben om de vrijheid te krijgen die we nu zo normaal vinden. In ons nieuwe verenigingsgebouw in de Dorpsstraat komen we regelmatig bijeen om onze verzameling te perfectioneren en om die aan belangstellenden te laten zien. Veel Zoetermeeders zijn geïnteresseerd in onze foto's, films, boeken en tijdschriften. Op Koningsdag ontvingen we 594 Zoetermeeders in ons gebouw! Dat bezoek van publiek en die interesse geeft een extra dimensie aan ons verenigingswerk.

We ontvangen geïnteresseerden op maandagavond, woensdag- en zaterdagmiddag. Met een groep enthousiaste leden zijn we iedere week aanwezig om vragen te beantwoorden, boeken of DVD's te verkopen en koffie of thee te schenken. Heel graag willen we deze groep actieve leden uitbreiden om in de toekomst op meer dagen open te zijn. Verder kunnen onze werkgroepen prima versterking gebruiken bij hun activiteiten. Er is vast een werkgroep die aansluit bij uw interesse: genealogie, film, foto, erfgoed, redactie, oude teksten, bestuur, activiteiten (lezingen, busreis, etc).



Wij vragen om u aan te melden om op vrijwillige basis een steentje bij te dragen aan het werk van het HGOS. Geeft u op bij [info@oudsoetermeer.nl](mailto:info@oudsoetermeer.nl) of [voorzitter@oudsoetermeer.nl](mailto:voorzitter@oudsoetermeer.nl).

U kunt het en u doet het samen. Doen!  
Bert van Eken

## Botine Koopmans erelid van Oud Soetermeer

De ledenvergadering van het Historisch Genootschap heeft op 15 april ingestemd met de voordracht om Botine Koopmans tot erelid van de vereniging te benoemen. Het aanstaande vertrek van Botine bij de gemeente Zoetermeer is de aanleiding voor deze onderscheiding. Wij hebben bewondering voor het vakmanschap van Botine Koopmans en het uithoudingsvermogen om zich telkens weer in te zetten voor het Zoetermeerse erfgoed. In 2009 brachten wij dat tot uitdrukking door de toekenning van de drs. Jan van der Spekprijs.

Botine Koopmans heeft zich sinds haar aanstelling bij de gemeente Zoetermeer in 1986 breed ingezet voor het Zoetermeerse erfgoed. Dit gebeurde en gebeurt niet alleen als secretaris van de Welstandscommissie, maar bijvoorbeeld ook door de jaarlijkse publicatie van boeken over monumenten in Zoetermeer, het ontwikkelen van beleid rondom (archeologische) monumenten en het creëren en verruimen van financiële mogelijkheden voor onderhoud aan monumenten. Het maken van verordeningen, waardoor Zoetermeer op vele andere steden vóór loopt, het organiseren van de Open Monumentendag en de Dag van de Architectuur deed ze met verve. Daarnaast organiseerde ze symposia rondom erfgoed en maakte de gemeentelijke- en rijksmonumenten in de stad zichtbaar. Ze enthousiasmeerde opeenvolgende wethouders Cultuur voor het erfgoed in hun stad, schreef artikelen en boeken, deed de Zoetermeerse architectuurgids uitgeven enzovoorts.

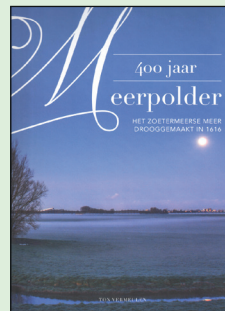


En dat alles vanaf het begin in vruchtbare en intensieve samenwerking met de vrijwilligers van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer, waarvan de doelstelling immers is: het doen van onderzoek, het behoud van historische objecten en het uitdragen van kennis.

## 400 jaar Meerpolder

Over een van de mooiste gebieden tussen Zoetermeer en Stompwijk is een boek verschenen: de ovale polder die Meerpolder of gewoon De Meer heet.

De ambachtsheer van Zoetermeer, Jacob van Wijngaerden, wist zijn netwerk te interesseren in een veelbelovende investering: het droogmalen van dat Zoetermeerse Meer. In 1614 verkregen hij en zijn partners een octrooi van de provincie. Ze kochten het omringende land, legden daar een dijk op, groeven een ringsloot en maalden met vier molens het meer leeg. Augustus 1616 zagen zij 550 ha landbouwgrond voor zich liggen, dat verdeeld werd onder de investeerders. Ze bouwden landhuizen en boerderijen en verpachtten het land.



Ton Vermeulen schreef het boek dat verhaalt over het meer, de ontginningen, het droogmaken, de polderbestuurders, een kamerheer van de tsaar, 20e-eeuwse boeren en een droombeeld. Het boek telt 192 pagina's, met ruim 130 illustraties en een harde kaft. Het is voor Euro 19,50 te verkrijgen bij Oud Soetermeer, Dorpsstraat 132. Ledenkorting 25%: Euro 15,-.

## Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

Dhr G. Arends, Koedijk	Mw G.A.A. v. 't Hoff-Lefebber, Z'meer
Mw M.L. Berends, Zoetermeer	Dhr G. Jahn, Zoetermeer
Dhr A.L. v. Berge Henegouwen, Z'meer	Dhr B. Lugthart, Onderdendam
Dhr C. Bos, Steenbergen	Mw J. Marcusse-Snel, Zoetermeer
Mw M.G.H. v. Dijk, Zoetermeer	Dhr L. v. Maurik, Zoetermeer
Dhr T. Duijf, Zoetermeer	Dhr M.H. Mulder, Zoetermeer
Dhr W.J. Eenink, Zoetermeer	Mw J.L. Ponsen, Leiden
Mw T. van Haaren, Delfgauw	Mw S.C.A. Rog, Zoetermeer
Mw M.H.E. Hartevelde-Flentrop, Z'meer	Dhr D. Roos, Zetten
Dhr A.J. Hartman, Zoetermeer	Dhr R.A. Roos, Zoetermeer
Dhr C. Hayes, Zwolle	Mw E. Westerman, Spanje

Aanmelden als lid kan via onze website [www.oudsoetermeer.nl](http://www.oudsoetermeer.nl) of per post via Dorpsstraat 132, 2712 AN Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, geboortedatum, m/v, (eventueel) email-adres en of u zich opgeeft als lid, jeugd lid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Wij willen u graag ook via email op de hoogte houden van nieuws betreffende Oud Soetermeer. Indien u dit wilt kunt u uw email-adres doorgeven aan [Ledenadministratie@oudsoetermeer.nl](mailto:Ledenadministratie@oudsoetermeer.nl). Graag met vermelding van uw naam en woonadres.

## Activiteiten en evenementen

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst, telefoon 079-351 70 47, of via [activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl](mailto:activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl). De activiteiten treft u ook aan op [www.oudsoetermeer.nl](http://www.oudsoetermeer.nl)

Zaterdag 9 september 2017

Open Monumentendag met als thema 'Boeren, burgers en buitenlui'. Zie ook : [www.openmonumentendag.nl](http://www.openmonumentendag.nl)

Zaterdag 16 of zaterdag 23 september 2017

Bustocht naar Muiden en varen naar Pampus.

Reserveer deze data in uw agenda. De kosten bedragen Euro 37.50 en met de museumjaarkaart Euro 28.50.

Zaterdag 30 september 2017

Festival Historisch Zoetermeer rond de Markt

Maandag 16 oktober 2017

Film/lezingavond over groene energie en gas.

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1, Aanvang 20.00 uur

Kosten: Euro 5.-, voor leden Euro 3.-, reserveren noodzakelijk

Kom langs op Dorpsstraat 132. We staan elke

maandagavond  
woensdagmiddag  
zaterdagmiddag

voor u klaar



Miereakker 20  
Reeuwijk  
0182-300797  
Dorpsstraat 103  
Zoetermeer  
079-3167616

Weydeland Kaas, buitenlandse kazen,  
verse noten, olijven en tapenades, mooie wijnen  
diverse specialiteiten



Overtuig uw relaties met professioneel beeld: zakelijk portret, werkproces, natuur, producten en vastgoed. Eigen luchtfotografie-vergunning.

energie in beeld  
**ardito**

Meer weten? Kijk op [www.ardito.nl](http://www.ardito.nl)  
Ardito Fotografie - 079-3436003  
[info@ardito.nl](mailto:info@ardito.nl)



**Van Veen**  
Schoenen

Dorpsstraat 83 - 2712 AE Zoetermeer - Telefoon (079) 316 31 65  
[www.vanveenschoenen.nl](http://www.vanveenschoenen.nl) - [vanveenschoenen@gmail.com](mailto:vanveenschoenen@gmail.com)

*Bij **FOTO LINTHOUT** gaan uw herinneringen niet verloren!*



- \* voor het opnieuw afdrukken en retoucheren van foto's
- \* super 8 films en videobanden overzetten naar DVD
- \* dia's en negatieven afdrukken of digitaliseren

**FOTO LINTHOUT**  
al 63 jaar dé vakfotograaf!

Dorpsstraat 68    [www.fotolinhout.nl](http://www.fotolinhout.nl)  
 Zoetermeer    [info@fotolinhout.nl](mailto:info@fotolinhout.nl)  
 (079) 316 3084





## ***HENNEKEN BV*** **Professionele verhuizers van huis uit.**

- Particuliere verhuizingen
- Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- Nationale- en internationale verhuizingen
- Verhuiswinkel
- Verwarmde en beveiligde inboedel-/archiefofslag

Goudstraat 51  
2718 RD Zoetermeer  
Telefoon: +31 (0)79-361 13 68  
E-mail: [info@henneken.nl](mailto:info@henneken.nl)  
Internet: [www.henneken.nl](http://www.henneken.nl)

 **ERKENDE  
VERHUIZERS**

## Meubelzaak Baxmeier aan de Delftsewallen

*Botine Koopmans*

De 'hypermoderne' toonzaal die Jan Baxmeier in 1961 aan de Delftsewallen liet bouwen, was gedurfd voor het kleine dorp dat Zoetermeer toen was. Hij paste dan ook helemaal bij de nieuwe lijn die Jan Baxmeier al eerder voor de meubelzaak had ingezet waarbij hij het accent verlegde van oud-hollandse meubelen naar moderne stijlmeubelen. De geavanceerde meubelcollectie die in het luchtige en transparante gebouw prachtig tot zijn recht kwam, was niet in de eerste plaats geënt op de ongetwijfeld meer behoudende smaak van de gemiddelde Zoetermeerder.

Het zal niet toevallig zijn dat de firma eigenlijk niet in Zoetermeer verkocht, alleen aan dokter Vegt. En dat is evenmin toevallig, omdat dokter Vegt een paar jaar eerder vlakbij aan de Julianalaan een ultramodern woonhuis met praktijk had laten bouwen, naar ontwerp van architect Jan Rietveld, de zoon van de bekende Gerrit Rietveld.

De zojuist geopende showroom van Baxmeier aan de Delftsewallen, 1961.  
(Foto G.P. van den Broek)



Voor de nieuwe toonzaal moesten enkele oude dorpspandjes worden gesloopt. Op die plek verrees een langgerekt, laag gebouw met grote etalageramen dat zich langs de Delftsewallen uitstrekte. De hoofdingang lag aan de korte zijde om de hoek, precies in het zicht van degenen die over de Nassaulaan richting Delftsewallen en Dorpsstraat liepen. De ingang is omgeven door betonnen wanden met reliëfs en springt daardoor als een blokje naar voren. Oorspronkelijk waren de wanden blauw geschilderd, waar de witte reliëfs helder tegen afstaken. De reliëfs zijn nu door het vele overschilderen in een witte kleur zo goed als onzichtbaar geworden. De nieuwe meubelzaak had een uitgesproken chique uitstraling door de ‘marme-



De toonzaal met woning van Bureau Dekker & Van der Sterre uit 1951.  
(Foto Botine Koopmans)

ren' plint en de gevelbekleding van gevernist teakhout boven de etalageramen. Met zijn lichte gevelsteen, de witte kozijnen en de gele en blauwe kleuren lag het gebouw als een exotische vogel tussen de traditionele dorpsbebouwing. Als architect had Jan Baxmeier gekozen voor het Rotterdamse bureau Tol, Noordhoek en De Ruyter, dat meer in Zoetermeer heeft gebouwd. Zo zijn de zes torenflats in Driemanspolder die als losse blokjes tussen de laagbouw staan, van hun hand, evenals de drive-inwoningen aan de Johan Frisostraat.



Vlak naast de nieuwe toonzaal stond het oude meubelmagazijn uit 1952, hiermee verbonden door een tussenbouw. Het gezin Baxmeier nam de eerste verdieping als woning in gebruik, toen het familiehuis aan de Dorpsstraat in 1961 was verkocht. Voor de woonkamer werden de ramen in de voorgevel vergroot en het rechterraam veranderd in een loggia als buitenruimte voor de bewoners. De begane grond bleef in gebruik als kantoor en magazijn.

Ook dit meubelmagazijn getuigt van de moderne smaak van Jan Baxmeier. Het strak ontworpen gebouw met de crèmekleurige muren en het markante betonnen schaaldak is een voorbeeld van modernistische architectuur. Een schaaldak



De showroom aan de Delftsewallen ,ontworpen door Bureau Tol, Noordhoek en De Ruyter. (Foto Botine Koopmans)

heeft een gekromd oppervlak en is zeldzaam in Zoetermeer. Voor het ontwerp tekende architectenbureau Dekker & Van der Sterre, een bekend bureau dat in Zoetermeer onder meer zijn sporen had verdiend met diverse woningprojecten in het Dorp. Jan Baxmeier zou niet lang in het nieuwe pand blijven. Al vijf jaar na de opening in 1961 verkocht hij de gebouwen aan een belegger en zo vertrok de vermaarde firma voorgoed uit Zoetermeer.

De locatie bleef nog lang voorbehouden aan meubelzaken: als eerste De Stam Meubelen, die in 1983 werd overgenomen door beddenzaak Otterloo en daarna Van Dam 'Quality Beds'. Na het faillissement van de laatste bleven de toonzaal en het meubelmagazijn in 2011 leeg achter. Ze hebben de tand des tijds goed doorstaan, al is de chique uitstraling van de toonzaal iets minder geworden door de dunne grintbetonnen platen met hardblauwe band die in de plaats zijn gekomen van de teakhouten bekleding.

Met name de opvallende toonzaal uit 1961 kan maar op weinig waardering rekenen. En dat doet geen recht aan zowel het zorgvuldige ontwerp als de bijzondere plaats die het gebouw inneemt als herinnering aan een vooruitstrevende familie van succesvolle manufacturiers in Zoetermeer. Van oorsprong afkomstig uit Duitsland, bevinden zij zich in goed gezelschap van even illustere families als de Brenninkmeijers, Dreesmann, Peek, Cloppenburg, Lampe en Voss. Ook zij hebben hun visitekaartje achtergelaten in de vorm van prachtig ontworpen winkels en warenhuizen door bekende architecten.

*Bronnen:*

Gemeentearchief Zoetermeer, bouwvergunningen 1950/49 (Delftsewallen 23) en 1959/81 (Delftsewallen 25)

## De oudste school van Zoetermeer staat in Seghwaert

*Piet Drapers*

Al meer dan vierhonderd jaar proberen onderwijzers en onderwijzeressen de Zoetermeerse jeugd wijzer te maken. In 1585 gaf Bastiaan Willemszoon les aan de Zoetermeerse en Zegwaartse jeugd. Het schoolgebouw stond in de Dorpsstraat. In 1611 woonde de meester in een huis dat voor de school stond. De nu onleesbare steen, waarop 'schole' stond, is nog steeds te zien in de voorgevel van Dorpstraat 70.

### *Van kerk naar staat*

Tot 1860 was er slechts één school voor de dorpen Zoetermeer en Zegwaart en tot het moment dat de Fransen het voor het zeggen kregen rond 1798 was het ook een particuliere aangelegenheid. Of liever gezegd een zaak van de kerk en de ambachtsheer/vrouw. Het schoolgebouw in de Dorpsstraat was eigendom van de kerk en de schoolmeester werd benoemd door de ambachtsheer/vrouw. Bastiaan Willemszoon ontving 75 gulden per jaar van Zoetermeer en datzelfde bedrag van Zegwaart. In de 17e eeuw was dat salaris verdubbeld en voor die tijd nog steeds 'vorstelijk'. In de 18e eeuw werd het aanzienlijk minder. De meester moest zijn inkomen bij elkaar sprokkelen door bijdragen van de twee gemeenten, schoolgeld en vergoedingen voor werkzaamheden voor de kerk. Hij was voorzanger en voorlezer, koster, doodgraver en klokkenluider.



Het pand Dorpsstraat 70 met de gevelsteen van de eerste "schole".

(Coll. T. Vink)

Een versierde poort bij de toen 50 jaar oude christelijke school in 1911.  
(Foto M.J.A. van Leeuwen, Den Haag)



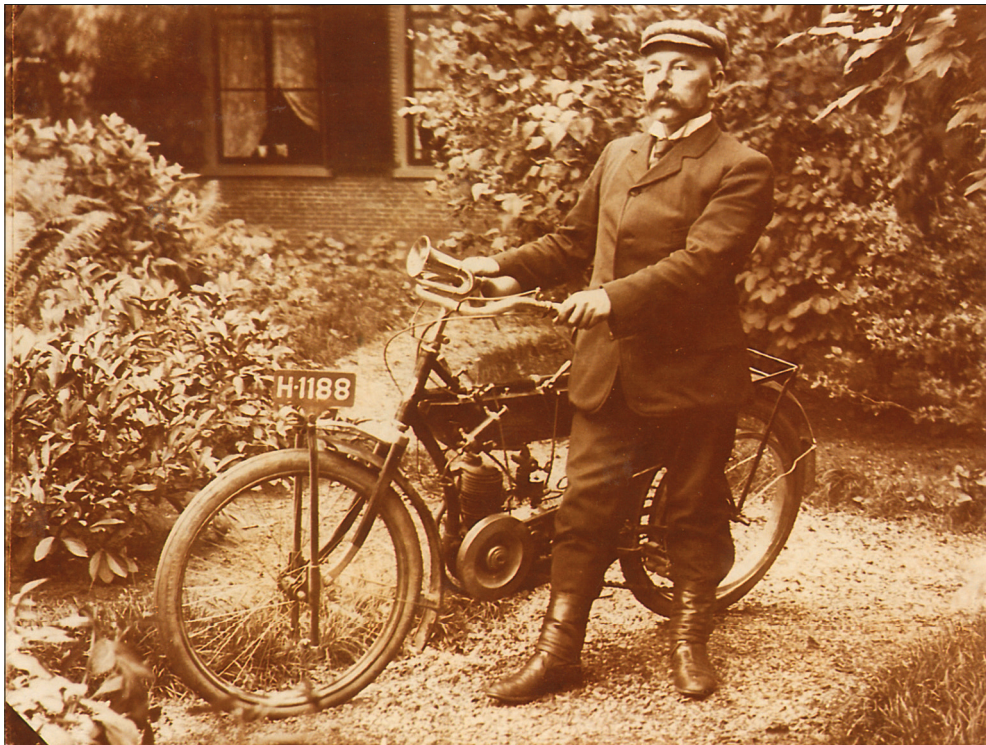
### *Van één naar vier scholen*

Door de Franse revolutie kwam er onderscheid tussen kerk en staat. Het onderwijs werd een overheidstaak, met onderwijswetten die beoogden de kinderen op te leiden tot 'christelijke en maatschappelijke deugden'. In 1829 werd het schoolgebouw eigendom van de twee gemeenten. Het aantal leerlingen zal in die jaren rond de 100 hebben gelegen, want uit een raadsverslag van 1837 blijkt dat het er toen al 120 waren.

De eerste school voor Zoetermeer en Zegwaart stond dus in de Dorpsstraat, ter hoogte van het huidige nummer 70. Sinds 1798 hebben veel onderwijswetten het licht gezien en in die van 1857 stond dat het stichten van bijzondere scholen toegestaan was, maar deze moesten het doen zonder geld van de overheid.

De nonnen uit het klooster Oudenbosch, die aan de Dorpsstraat 33 het Gesticht Sint Nicolaaszorg bestierden maakten hiervan in Zoetermeer als eersten gebruik. Vanaf 1860 ontvingen zij katholieke meisjes in dit gebouw en gingen hen les geven.

A.H. Goldberg, architect van de openbare school Dorpsstraat 112. (Coll. F. Goldberg)



De oprichting van een christelijke school had heel wat meer voeten in aarde. ‘Op 25 maart 1860 zijn ten huize van A. Visser enige “vrienden der waarheid” bijeen met het doel een christelijke school in Zoetermeer-Zegwaart op te richten en in stand te houden’. Met veel moeite wordt 900 gulden bijeen gebracht voor het salaris van de onderwijzer (600) en de leermiddelen. De vereniging kocht een huis van A. Lengkeek, Dorpsstraat 144 voor 2.000 gulden en richtte het in als schoolgebouw. Op 14 augustus 1861 werd de school geopend. Deze school werd in 1901 afgebroken en op dezelfde plaats kwam een nieuwe school. Dertig jaar later werd verhuisd naar Dorpsstraat 99 (thans de Zoetelaar).

In 1889 krijgt het bijzonder onderwijs gedeeltelijk overheidssubsidie, maar niet voor het gebouw. Pas bij de grondwetsherziening van 1917 wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen openbare en bijzondere scholen.

Waarschijnlijk mede door de mogelijkheid van subsidiëring konden de katholieke jongens ook naar hun eigen school. In 1891 werd de katholieke jongensschool, als vierde school in Zoetermeer, geopend aan de Dorpsstraat 14.

#### *De oudste*

In het gebouw aan de Dorpsstraat 70 is tot 1924 les gegeven en uit de tekst van de advertentie in 1837 voor een nieuwe schoolmeester blijkt dat hij dan nog steeds ook voorzanger, koster en doodgraver is. In de vacature werd Anthonie Noordijk benoemd, die in 1874 afscheid nam als ‘hoofd van de openbare school’. Zijn opvolger was de heer Geerlings, die een jaarwedde ontving van 1300 gulden, plus een vrije woning met tuin. Daarvoor moest hij wel wat presteren, want hij moest in het bezit zijn van de akten Frans, wiskunde en tekenen. In 1896 kwam Gerrit Jan Verwers uit Brakel naar Zoetermeer. Hij verliet Zoetermeer in 1923.

In dat jaar keurden Gedeputeerde Staten het plan van de gemeenten Zoetermeer/Zegwaart goed waarin werd voorgesteld een nieuwe school te bouwen. Daar was wel het een en ander aan vooraf gegaan, want Zoetermeer wilde een eigen school, maar Zegwaart gaf de voorkeur aan een gezamenlijke school. De schoolopzichter, de commissaris van de koningin en uiteindelijk de Provinciale Staten moesten er aan te pas komen om tot de beslissing te komen dat beide dorpen samen één school zouden krijgen. De bouw was begroot op f 55.000,-, maar het bouwbedrijf S.I.J. Bakker uit Avenhorn deed het voor f 35.970,-. De architect was H.A. Goldberg. De nieuwbouw werd gerealiseerd in de Dorpsstraat op nummer 112 (thans restaurant). Het oude schoolgebouw met onder-wijzerswoning werd aan de hoogste bieder verkocht voor f 9.352,-.



De opening van de openbare school in de Dorpsstraat in 1924. (Foto Van der Neut)

### *Meester Verwersschool*

De openbare lagere school heeft het veertig jaar volgehouden in de Dorpsstraat. Op 25 juni 1964 vond de aanbesteding plaats voor de bouw van een nieuwe school aan de Dr. J.W. Paltelaan. Voor f 357.800,- moest het gebouw gerealiseerd worden. In die tijd kwam bij B en W kennelijk het idee op om de openbare school een naam te geven, want de oudercommissie werd gevraagd een lijst op te stellen 'met namen van personen die in het kader van het openbaar onderwijs ter plaatse een belangrijke plaats hebben bekleed en die bij de huidige bevolking nog bekendheid genieten'. BenW besloten dat de school de naam Meester Verwers-school moest krijgen. Gerrit Jan Verwers (1858 – 1944) was het hoofd van 1895 tot 1923. De argumenten waren dat 'in zijn periode de school groeide van 80 tot 180 leerlingen, hij de verhuizing voorbereidde naar Dorpsstraat 114, Franse cursussen organiseerde, initiatief nam voor de oprichting van de plaatselijke afdeling van het Groene Kruis en dat hij door zijn bezadigd optreden gerespecteerd werd bij voorstanders van zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs'. Dit laatste werd in 1961 ook gememoreerd in het boekje 'Honderd jaar christelijk onderwijs in Zoetermeer' geschreven door drs. J. van der Spek.



Meester Verwers met zijn klas omstreeks 1922.

#### *Anekdote meester Verwers*

In juni 1974 was er een briefwisseling tussen de voorzitter van onze vereniging Oud Soetermeer drs. Jan van der Spek en zoon Reinier van meester Verwers. De aanleiding was de gevelsteen die destijds in het gebouw van de school in de Dorpsstraat 70 had gezeten. Reinier schrijft: 'De gevelsteen herinner ik me nog zeer goed. Er kwam de naam "Schole" op voor in zwarte letters. Op de gevelsteen stond geen jaartal. Drs Hoefnagel is daar abuis mee (boek: 'Zoetermeer, een Hollands tweelingdorp' van drs. P.G. Hoefnagel, 1969). Het jaartal 1611 stond op een steen van  $\pm 20 \times 15$  cm in het poortje'. In de brieven kwamen ook veel andere Zoetermeerse zaken aan de orde, waaronder de naweeën van de schoolstrijd.

Reinier schrijft in 1974 daarover: 'In mijn tijd was overigens "de kruitdamp" al vrijwel opgetrokken, vooral ook geloof ik, door de goede verstandhouding van de hoofden van beide scholen, die afgesproken hadden elkaar op de hoogte te houden van eventuele overschrijvingen van leerlingen en die niet te accepteren, dan na een serieuze poging ze ongedaan te maken. Een curieus geval, waarin mijn vader daar niet in slaagde mag ik u niet onthouden. Toen we op een avond aan de maaltijd zaten, werd er gebeld en was er iemand voor vader. Na een hele



poos kwam hij terug. “Ik heb een heel gesprek gehad met Bert Bos. Hij kwam mij zeggen dat hij zijn kinderen van de christelijke school naar de openbare school bracht! Ik heb hem gezegd: ‘maar Bos dat kan toch niet. Jouw kinderen horen daar!’ ‘Dat zie je verkeerd meester! Volgens mij is de openbare school een straf van God en niemand mag zich of zijn kinderen onttrekken aan Gods straf’. De kinderen zijn gekomen en mijn vader heeft er fijne leerlingen aan gehad, ondanks de minder vleierende benamingen voor zijn school’.

### *Eerste jaren*

Bij de start van het schooljaar, augustus 1965, verhuisde de oudste school van Zoetermeer van de Dorpsstraat naar de Dr. W.J. Paltelaan 7. De officiële opening vond negen maanden na de ingebruikname plaats op 10 mei 1966 door burgemeester Van Tuyll van Serooskerken. Vijf leden van de familie Verwers waren aanwezig om het bord te onthullen met de naam die de school vanaf die dag zou dragen: Meester Verwersschool.

We weten zeker dat de zonen Wim en Reinier van meester Verwers daarbij ook aanwezig waren, want Reinier schrijft in een brief van 27 juni 1974 aan drs. J. van der Spek dat hij toen ook nog in het oude schoolgebouw in de Dorpsstraat is geweest: ‘De laatste maal bezocht ik met Wim het dorp nog eens, acht jaar geleden. Arie Ooms liet ons toen toe in de school (Dorpsstraat 70, red.). In de benedenverdieping was meen ik een banketfabriekje. Maar de schoolzolder en de schoolgang waren nog precies als in onze tijd (Reinier is geboren in 1900, red.). De gang nog met de kapstokken, de klompenplanken en dezelfde groene verf van 50 jaar tevoren’. In twee jaar tijd groeide de meester Verwersschool uit haar jasje. Vanwege de toename van het aantal leerlingen, met name uit Driemanspolder, werd er in 1968 een lokaal bijgebouwd. Het duurde echter niet zo lang of het jasje werd te ruim.

### *Rob Mac Gillavry*

Rob Mac Gillavry was van 1964 tot 1974 onderwijzer aan de Margrietschool in Leidschendam. Hij kwam in 1974 naar Zoetermeer, woont er nog steeds en weet veel over de start van de Montessorischool in Zoetermeer: ‘Als je tien jaar als onderwijzer voor de klas hebt gestaan, wil je wel eens “hoger op”. Ik studeerde voor de middelbare akte pedagogiek, maar kwam ook in aanraking met het Montessorionderwijs. Dat vond ik een heel praktische methode van les geven. Daarom ging ik naar de Montessoricursus aan de Lucia-academie in Rotterdam, waar een Franciscaanse zuster les gaf. De opleiding was onderdeel van een katholieke kweekschool. Na twee jaar was ik bevoegd leraar in het Montessoribasisonderwijs. In 1973 solliciteerde ik naar de functie van hoofd van een lagere school in Zoeter-

meer, waar vier vacatures waren. Het sollicitatiegesprek voerde ik met wethouder Janse en de heer Kloosterman van de afdeling Onderwijs. De wethouder sloeg aan op mijn Montessori-opleiding en vroeg of ik er wat voor voelde om een gewone lagere school om te vormen tot een Montessorischool. Dat wilde ik wel en ik werd benoemd als hoofd van de Meester Verwersschool. Dat was in 1973 een “gewone” lagere school met nog maar vijf klassen, want het aantal leerlingen was



Het onderwijzend personeel van de lagere school rond 1920. Zittend v.l.n.r.: G.J. Verwers en G.F.P. Hilvers; staand v.l.n.r.: M.A. Ooms, Coster, Van der Eijk.

te weinig voor een zesklassige lagere school. Mijn voorganger Van Berkel had al eens een brief geschreven aan de wethouder dat de school “leeg liep” en ten onder dreigde te gaan. Zijn prognose was toen dat er rond 1977 nog maar honderd leerlingen zouden zijn. In de directe omgeving van de school was geen kleuterschool die zou moeten zorgen voor de instroom van nieuwe leerlingen. Wethouder Janse wilde van de school niet alleen een Montessorischool maken, maar er ook een kleuterschool bij vestigen. Ik schreef een notitie met als titel: “Nieuwe wijn in oude zakken”. De wijn stond voor het montessorionderwijs dat nog niet in Zoetermeer gevolgd kon worden en de oude zakken sloeg op het schoolgebouw aan de Paltelaan.

In augustus 1974 begonnen we met het Montessorionderwijs. In een leegstaand lokaal kwamen de kleuters en Joke Wijmolst was de eerste kleuterjuf.

In de beginperiode hadden we veel bijeenkomsten met het schoolteam, maar ook met mensen van de gemeente waaronder Kloosterman, Huibrechts en soms Janse. Daar werd bepaald dat alle leerkrachten de Montessori-akte moesten halen. Niet iedereen van het bestaande team wilde dat en eigenlijk is Stien Boersma de enige die naar Rotterdam de opleiding is gaan volgen. Tijdens de opleiding had zuster Boots mij beloofd dat zij mij kwam helpen als ik ergens een Montessorischool zou beginnen. Dat heeft zij ook een aantal jaren als vrijwilligster gedaan. Na een paar jaar was de school te klein en in 1979 werden er twee klaslokalen en het do-



Zuster M.C. Boots van de Pedagogische Academie St. Lucia in Rotterdam met Willian de Later. (Coll. R. Mac Gillavry)

cumentatiecentrum bijgebouwd. In 1986 moest er een noodschooltje bij komen aan de Gaardedreef. In 1988 brandde de school aan de Paltelaan bijna helemaal af en rond 1995 werd de hele school verplaatst naar de Forelsloot. Toen was Erica van Gelder de directeur?

### *Stien Boersma*

Er woont nog een leerkracht in Zoetermeer die de start van het Montessorionderwijs heeft meegemaakt : Stien Boersma. 'Na mijn huwelijk kwam ik in Zoetermeer wonen. Het was nog de tijd dat het nauwelijks voorkwam dat getrouwde vrouwen een full-time baan hadden en zeker niet in het onderwijs. Het duurde dan ook even voordat ik weer voor de klas stond. Eind jaren zestig gaf ik gymles op de Meester Bayléschool. Na een aantal maanden vroeg ik mij af waar mijn salaris bleef. Toen ik daarover belde werd ik uitgenodigd om met mijn diploma's bij het hoofd van de afdeling onderwijs, de heer Kloosterman, te komen. Na bestudering van mijn diploma's kreeg ik de vraag of ik als leerkracht op de Meester Verwersschool zou willen werken. Hij zat dringend verlegen om een leerkracht op die school. Nadat we het thuis besproken hadden, ben ik er in 1971 aan begonnen en heb het 25 jaar volgehouden.

Ik heb toen ook mijn bevoegdheid voor het Montessorionderwijs behaald en de

overgang van het reguliere onderwijs naar het Montessorionderwijs aan de Meester Verwersschool dus van heel nabij meegemaakt.

De eerste jaren kwam zuster M.C. Boots, van de opleiding voor Montessori-onderwijs in Rotterdam ons helpen. Zij kwam niet alleen kijken of alles wel volgens de regeltjes ging, maar gaf ook praktische adviezen en draaide soms zelfs een lesje. Een geweldige tijd! Tegelijk met de onderbouw startte ook de kleutergroep. Daar was Joke Wijnolst de eerste Montessori-kleuterjuf. Een geweldig mens. Ze was niet meer één van de jongsten, maar voor de kinderen geweldig. Sommigen noemden haar dan ook “oma”. We gingen die eerste jaren nogal eens op bezoek bij wethouder Janse om verslag uit te brengen, maar hoe formeel de overgang van gewoon lager onderwijs naar Montessorionderwijs is geregeld weet ik eigenlijk niet. We begonnen er gewoon mee in 1974’.

#### *Besluit over Montessorionderwijs*

In het Streekblad van 19 juni 1985 wordt verslag gedaan van de jubileum feestweek van de Meester Verwersschool, die dan twintig jaar die naam draagt. In het artikel staat ook te lezen: ‘In april 1974 willigde het gemeentebestuur van Zoetermeer de vraag van schoolteam en oudercommissie in om de school om te vormen tot een Montessorischool. Een goede beslissing. Thans telt de school 300 leerlingen’.

Het 8e nummer van het blad ‘Zoetermeer Stad’ in 1974 maakt melding van de start van de Montessorischool: ‘De Meester Verwersschool wordt in de loop van enkele jaren een geïntegreerde kleuter- en basisschool, die werkt volgens de ideeën van Maria Montessori. Te beginnen met de kleuterschool die op 12 augustus in het gebouw aan de Paltelaan opent, wordt elk jaar een groep kinderen in het Montessorisysteem onderwezen’.

Zeker is dat de Montessorischool Meester Verwers in augustus 1974 van start is gegaan. Dat staat in de hiervoor genoemde publicaties, maar in het archief van de gemeente zijn (nog) geen officiële stukken uit de jaren 1973/1974 aangetroffen waarin het woord ‘Montessori’ voor komt. Wel komt de Meester Verwersschool voor in verslagen van de gemeenteraad. Op 25 juni 1973 wordt de schoolgrensregeling besproken en wethouder Janse zegt dan: ‘De meester Verwersschool kampt al enige jaren met een wat moeilijke situatie. Leslokalen waarin behoorlijk is geïnvesteerd staan leeg. Er ontstaan kleine klassen, maar de school gaat er door achteruit. Iedereen heeft graag dat er zes leerkrachten zijn aan een school’. Na wijziging van de schoolgrensregeling zegt de wethouder nog: ‘Ik hoop dat de school zodanig groeit dat weer een zesde leerkracht kan worden aangesteld’. Op 17 januari 1974 ontvangt de gemeenteraad een stuk over de stichting van een openbare kleuterschool aan de Dr. J.W. Paltelaan. Vermeld wordt dat er een onderzoek in de wijk is gehouden, waaruit blijkt dat er per 1-1-1974 in totaal 169

kleuters en toekomstige kleuters voor het openbaar onderwijs zijn. Burgemeester en wethouders stellen de gemeenteraad dan ook voor 'om over te gaan tot de stichting van een openbare kleuterschool aan de Dr. J.W. Paltelaan met ingang van 1 augustus 1974'. De gemeenteraad gaat in haar vergadering van 28 januari 1974 akkoord met de stichting van de kleuterschool. Raadslid mevrouw Molenkamp is tegen: 'zij heeft het gevoel dat met alle macht wordt geprobeerd de Verwersschool maar levend te houden'. Wethouder Janse antwoordt 'dat hij geen pessimistische verwachtingen heeft'.

Zowel in 1973 bij de bespreking in de gemeenteraad over de schoolgrensregeling, als in 1974 bij de behandeling van de notitie om een kleuterschool aan de Dr. J.W. Paltelaan te starten in een lokaal van de meester Verwersschool, laat wethouder Janse weten dat hij van mening is dat het aantal leerlingen zal toenemen. Waar hij dat op baseert wordt niet duidelijk. Hij heeft dan in het sollicitatiegesprek met Rob Mac Gillavry al het idee geopperd om van de Meester Verwersschool een Montessorischool te maken. In de besprekingen met de gemeenteraad maakt hij geen melding van zijn idee en – voor zover na te gaan- is er ook geen stuk in het gemeentearchief waarin er melding van wordt gemaakt. Kennelijk vindt hij het

De Meester Verwersschool aan de Dr. J.W. Paltelaan 7 in 1992. (Foto Het Streekblad)



een goed idee en een zaak tussen hem en het hoofd van de school.

Helaas is de wethouder overleden, maar zijn echtgenote heeft misschien nog wat informatie over de gang van zaken rond de omzetting naar een openbare Montessorischool. Aan de telefoon geeft zij informatie die toch een bijzonder licht werpt op het ontstaan van de school:

‘Mijn man was zeer enthousiast over het Montessorionderwijs. Ik heb er geen stukken meer van, maar ik weet wel dat hij graag zo’n school in Zoetermeer wilde hebben. Onze kinderen gingen in die tijd naar de Montessorischool in Voorburg en daar waren wij heel tevreden over. Wellicht heeft dat meegespeeld in zijn beslissing’.



K.P. Janse, wethouder van onderwijs in Zoetermeer.

#### *Anno 2017*

Montessoribasisschool Meester Verwers is onderdeel van de Stichting Openbaar Primair Onderwijs Zoetermeer. Het schoolgebouw aan de Forelsloot in Seghwaert is in het schooljaar 2014 verbouwd en gemoderniseerd. De school beschikt over negen moderne, ruime en lichte lokalen, een aula en een hal met uitgebreide verlichting voor toneelopvoeringen, zang en dans.

De huidige directeur, Akkie Buijs zorgt met haar team dat 260 leerlingen volgens de Montessorimethode iedere dag wijzer worden gemaakt. Waarschijnlijk eind 2018 gaat de school verhuizen naar een nieuwe accommodatie aan de Moerbeigaarde. Het wordt een Montessori Kind Centrum (MKC) en is een samenwerkingsverband met de Kern Kinderopvang voor kinderen in de leeftijd van 0 to 13 jaar. Dinsdag 13 juni is er al een eerste informatieavond. Akkie is er van overtuigd dat ook de nieuwe school het succes voort zal zetten. Aan haar zal het niet liggen.

### *Bronnen*

Gemeentearchief Zoetermeer:

Archief Gemeentebestuur Zegwaard 1813 -1935 (88 t/m 901 en 894 t/m 903);  
notulen gemeenteraad 1972/1973/1974; notulen BenW 1972/1973/1974; Stuk-  
ken betreffende de vaststelling van naamgeving kleuterscholen en lagere scholen  
Drs. J. van der Spek, Honderd jaar christelijk onderwijs in Zoetermeer 1861 –  
1961 (1961)

Ronald Grootveld, Botine Koopmans, Peter van Rooijen, De geur van krijt (1997)  
Streekblad 19 juni 1985

Zoetermeer Stad 1974 nummer 8

Brieven (1974) van Reinier Verwers aan Jan van der Spek

Informatie van mevrouw H.M. Janse-Blonk, mevrouw S. Boersma en de heer  
R. Mac Gillavry

Het schoolteam bij de uitbreiding van de school in 1979. V.l.n.r. Van Roermund, Stien  
Boersma, Rob Mac Gillavry, Bob Brouwer, Luynenburg, Hickendorf. (Coll. S. Boersma)



## Nieuw erfgoedbord Voorwegwetering

Op 20 mei is alweer het 19e erfgoedbord in Zoetermeer onthuld, een traditie die teruggaat tot 2004, toen het eerste grote bord over de geschiedenis van de Dorpsstraat werd geplaatst. Op initiatief van Patrick van Domburg steunde de gemeenteraad in 2009 het voorstel om in samenwerking met het Historisch Genootschap op historisch interessante plaatsen informatieborden te plaatsen. Het jongste bord betreft de Voorwegwetering en bevat de volgende informatie:

Tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw speelden waterwegen een onmisbare rol in Holland. Zij waren de aders van de Hollandse economie. De Gouden Eeuw werd mogelijk; onder meer door de goede verbindingen over water. Ook in Zoetermeer waren waterwegen vroeger onmisbaar.

De Voorwegwetering is gegraven rond 1491. Schuiten zorgden eeuwenlang voor het transport van landbouwproducten en andere goederen van en naar de boerderijen. Draai- en ophaalbruggen maakten een doorvaart mogelijk. Voor het elkaar laten passeren of draaien van schuiten lagen langs de wetering meerdere insteekhaventjes of wijken. Deze werden ook gebruikt om aan te leggen en waren dan voorzien van een eenvoudig houten schuithuis. De laatste overgebleven wijk van de Voorwegwetering bevindt zich bij huisnr. 182. Of hij tegelijk met

Betonnen wasstoep bij Voorweg 178. (Foto Ron Tousain)





de wetering is gegraven is onbekend. Wel staat de wijk al op een kaart uit 1772. Aan de oostkant stond toen nog een huis, dat van 1806-1818 dienst zou doen als armenhuis van de Rooms-Katholieke Kerk. Er woonden in 1807 onder leiding van een “vader” maar liefst 26 kinderen en één oude vrouw.

De wetering had lang ook nog een andere functie; meer van huishoudelijke aard. Het water werd gebruikt om de tuin te besproeien en als drinkwater voor mensen en vee. Ook de was werd met de hand gedaan met behulp van een simpel wasbord en gespoeld met het water uit de wetering. Iedereen had daarom wel een steiger aan de waterkant. Zo’n steigertje heet een stoep en was aanvankelijk van hout. Vanaf de jaren (19)30 kwamen lagere betonnen stoepen met opstaande rand in gebruik, waarvan er nog enkele behouden zijn gebleven. Ze zijn te vinden aan de Voorweg bij de huisnr’s. 54, 112, 134, 178 en 198.

De onthulling van het bord, geplaatst bij de ingang van hofstede Meerzigt aan de Voorweg, vond plaats na een korte inleiding door Erris Oskam, lid van onze erfgoedcommissie, door wethouder Robin Paalvast en beleidsadviseur erfgoed Botine Koopmans in aanwezigheid van belangstellenden van het Historisch Genootschap en (oud-)bewoners van de Voorweg. Daarna kregen de aanwezigen een drankje met taart aangeboden door de gemeente.

Robin Paalvast en Botine Koopmans na de onthulling van het bord. (Foto Ron Tousain)



De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken met hun steun de activiteiten van Oud Soetermeer mogelijk.

**Van As Makelaardij bv**

[www.van\\_as.nl](http://www.van_as.nl)

**Bouwmarkt De Bouwhof**

[www.bouwhof.com](http://www.bouwhof.com)

**Cammeraat IJzerwaren**

Eerste Stationsstr. 48, tel. (079) 316 37 31

**Carrosseriefabriek Joost Lamboo bv**

[www.lamboo.nl](http://www.lamboo.nl)

**Henneken Radio en TV**

[www.radiohenneken.nl](http://www.radiohenneken.nl)

**Van der Slik Caravan Centrum**

[www.vanderslik.nl](http://www.vanderslik.nl)

**Bode Scholten BV**

[www.bode-scholten.nl](http://www.bode-scholten.nl)

**Blomsma Print & Sign**

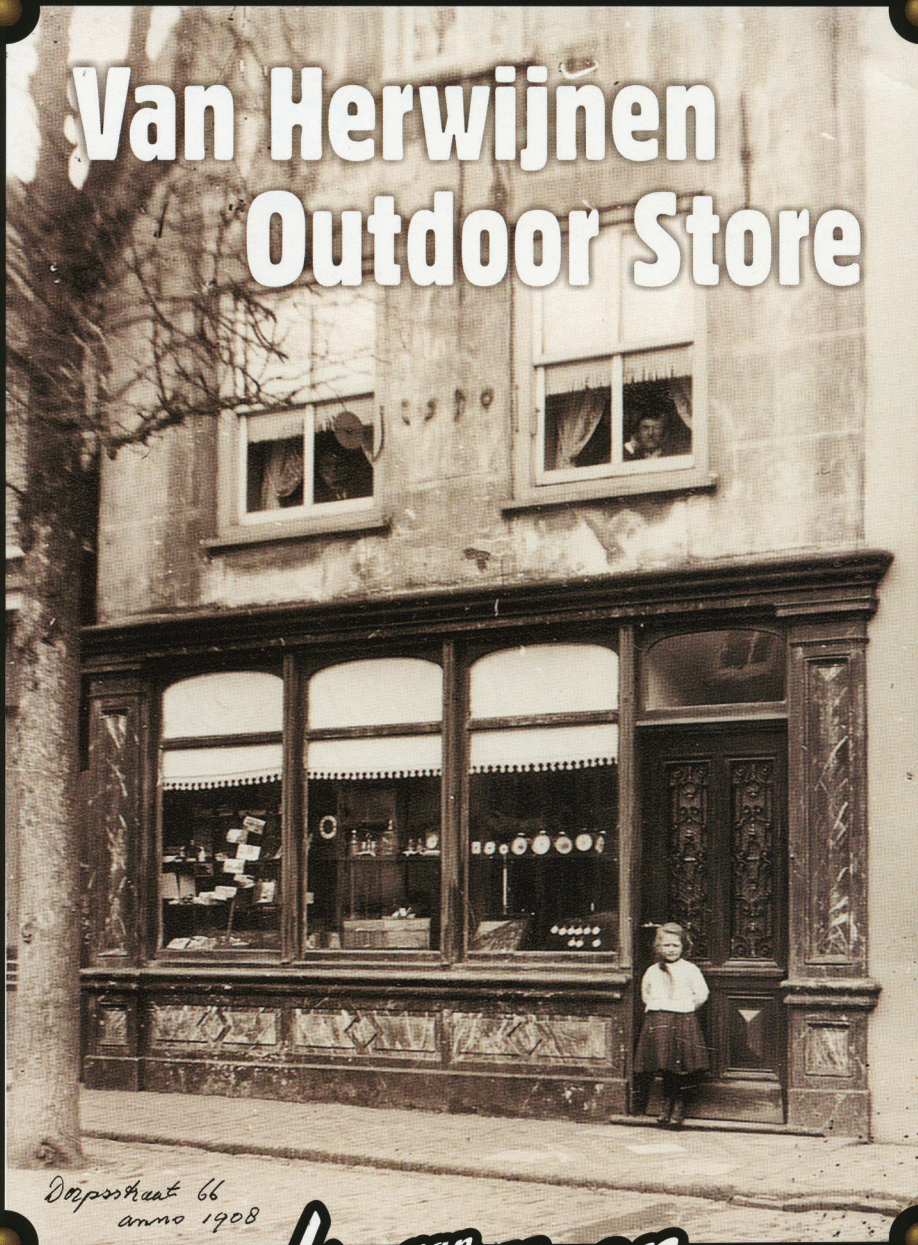
[www.blomsma.nl](http://www.blomsma.nl)

Wilt u ook adverteren? Neem contact op met de penningmeester:  
[penningmeester@oudsoetermeer.nl](mailto:penningmeester@oudsoetermeer.nl)

**Kopij voor 't Seghen Waert 3 graag  
voor vrijdag 14 juli inleveren.**

**'t Seghen Waert wordt opgemaakt in Pagemaker/  
Indesign. Wilt u afbeeldingen NIET in de tekst  
opnemen, maar afzonderlijk aanleveren in jpg-  
formaat minimaal 300 dpi / 400Kb.**

# Van Herwijnen Outdoor Store



*Dorpsstraat 66  
anno 1908*

vrijtijdskleding  
wandelschoenen  
bergschoenen  
tenten

*van*  
**Herwijnen**

dartsport  
schietsport  
campingaz dealer  
kampeerartikelen

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - [www.herwijnenzoetermeer.nl](http://www.herwijnenzoetermeer.nl)

[The text in this section is extremely faint and illegible. It appears to be a multi-paragraph document, possibly a letter or a report, but the content cannot be transcribed accurately.]